

IHMISOIKEUSVALTUUSKUNNAN VAMMAISTEN HENKILÖIDEN IHMISOIKEUSKOMITEA

Aihe: Vammaisten henkilöiden ihmisoikeuskomitean kokous 1/2021
Aika: **Keskiviikko 3.2.2021 klo 13.00 – 16.00**
Paikka: Teams-etäkokous

Osallistujat: Antti Teittinen (pj.)
Pirkko Mahlamäki (paikalla 13.40-14.00)
Yrjö Mattila
Anna Calden (paikalla 14.00-16.00)
Anssi Karhu
Elina Nieminen (poistui klo 13.55)
Pirkko Justander
Sari Kokko
Markku Jokinen
Minna Verronen (EOA)
Mikko Joronen (IOK)
Emmi Kupiainen (IOK, siht.)

Kokouksen pöytäkirjaluonnos

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.07

Asialista hyväksyttiin.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Kahden edellisen kokouksen pöytäkirjat hyväksyttiin.

3. Kokouksen teemakeskustelu: Covid-19-pandemia

Päivi Topo ikäinstituutista piti alustuksen pandemian vaikutuksista ikäihmisten elämään ja toteutetuista tukitoimista. Yleisellä tasolla Topo totesi, että lähtötilanteen ollessa hyvä, ikääntyneet ovat selvinneet hyvin. Jos taas lähtötilanne on ollut huono, pandemialla ollut enemmän negatiivisia kokonaisvaikutuksia ikääntyneisiin. Lisäksi Topo nosti esiin, että toimintarajoitteisilla on merkittävästi enemmän haasteita kuin muilla. Tukitoimilla, kuten puheluilla ja avulla arjen toimintoihin, on merkittävä vaikutus ikääntyneiden ja toimintarajoitteisten hyvinvointiin.

Keskustelussa nousi esiin, että pandemia on vaikuttanut ikääntyneisiin ja vammaisiin henkilöihin hyvin samalla tavalla, vaikka ryhmien välillä on myös eroja. Todettiin, että myös vammaiset henkilöt hyötyisivät samanlaisista tukitoimista.

Koronaviruspandemian aiheuttama ja pahentama yksinäisyys, syrjäytyminen ja köyhyys nostettiin keskustelussa esiin. Myös digitalisaation ja niin sanotun digiloikan tuomat ongelmat saavutettavuuteen sekä tarve saada tietoa ja palveluja omalla kielellä nostettiin esiin.

Keskustelussa nousi esiin kysymys vastuusta tilanteessa, jossa esimerkiksi vammaisten henkilöiden avustajana toimivat kieltäytyvät ottamasta rokotetta. Kuka tällaisissa tilanteissa kantaa vastuun?

Minna Verronen alusti koronapandemiaan liittyvästä työstä eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa. Vuonna 2020 oikeusasiamiehelle tuli ennätysmäärä kanteluita, joista 953 liittyy koronaan. Joukossa muutama kantelu vammaisten asumisyksiköistä. Verronen totesi, ettei oikeusasiamies ole tehnyt fyysisiä tarkastuksia asumisyksiköihin koronatilanteen vuoksi. Oikeusasiamies on tehnyt viime vuonna koronapandemian aikana 6 etätarkastusta kehitysvammaisten ja vaikeavammaisten asumisyksiköihin. Tarkastukset toteutettiin siten, että asiakkaita ja omaisia kuultiin puhelimitse syys- ja lokakuun vaihteessa ja tarkastuskohteilta pyydettiin asiakirjoja ja selvitystä siitä, miten ne ovat toimineet pandemian aikana.

Keskustelussa nousi esiin, että kanteluita on tullut enemmän ikääntyneiden asumisyksiköistä kuin vammaisten henkilöiden asumisyksiköistä. Lisäksi todettiin, että toimintatavat kaikissa asumisyksiköissä on oltava sellaiset, että turvallisuus taataan koronaviruspandemian aikana siten, että varotoimet otetaan vakavasti myös henkilökunnan tasolla.

Yhteenvedona käydystä keskustelusta komitea haluaa nostaa esiin ja eteenpäin IOV:lle välitettäväksi seuraavia teemoja:

- Perusoikeuksien merkityksen painottaminen vammaispalveluissa ja ikääntyneiden palveluissa. Koronapandemiakriisi on pakottanut selkeyttämään, mitä lain rajoissa saa tehdä ja mitä ei.
- Läpileikkaava puuttuminen lakiin perustumattomiin rajoituksiin, erityisesti niihin rajoituksiin, jotka ovat koskeneet liikkumisvapautta ja oikeutta perhe-elämään.
- Vammaisia henkilöitä koskevaa tietoa liittyen koronakriisiin vaikutuksiin on liian vähän.
- Kielivähemmistöjen yhdenvertaisuus poikkeustilassa on nostettava selkeästi esiin. Tiedonsaantiin kiinnitettävä huomiota. Ajantasaisen tiedon oltava helposti saavutettavissa ja omalla kielellä.
- Rokotusjärjestys on ajankohtainen keskustelunaihe. Osa vammaisista henkilöistä on voimakkaasti riskiryhmässä. Tarvitaan keskustelua siitä, miten ja missä järjestyksessä koronarokotteen jakamista jatketaan.
- Keskusteltava myös siitä, kenellä on vastuu, jos avustajat tai henkilökunta kieltäytyvät ottamasta koronarokotetta.
- Lisäksi tulisi kiinnittää huomiota siihen, että tiedon, mistä ja milloin rokotteen saa sekä miten aika rokotuksiin varataan, saa helposti ja ymmärrettävästi.
- IOV:n suositukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen varmistamiseksi koronakriisin aikana ja sen jälkihoidossa ovat vammaisten henkilöiden osalta ohuita. Niihin voisi lisätä suosituksia, joiden avulla vammaisasiat tulisivat vahvemmin esille.

4. Keskustelua CRPD-komitean yleiskommenttien käännöksistä

Yleiskommentti nro 7:n käänöstyö on käynnissä. Ruotsinkielinen versio on oikoluettu, terminologia tarkistettu ja se on nyt taitossa. Suomenkielisen version termien tarkistus vielä keskeneräinen.

Todettiin, että on tavoiteltavaa käännättää myös yleiskommentti nro 6, sillä se käsittelee yhdenvertaisuutta ja muun muassa kohtuullista mukauttamista. Tästä voisi olla hyötyä edistämistyössä, kun yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta viedään lävitse.

Sovittiin, että aloitetaan käänösprosessi myös yleiskommentista nro 6, joka käsittelee yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Anna Caldén ottaa vastuulleen ruotsinkielisen version oikoluvun ja terminologian tarkistamisen. IOK vastaa suomenkielisestä versiosta.

5. Hallitusohjelman seuranta

Todettiin, että vammaispalvelulain uudistus on nyt käynnissä:

- STM ja THL järjestävät viisi kuulemistilaisuutta kevään aikana etäyhteydellä ja ilman ilmoittautumista. Linkki löytyy THL:n vammaispalvelulain käsikirjan nettisivuilta (<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/ajankohtaista/vammaispalvelulainsaadannon-uudistus>)
- Todettiin, että VIOK:n kokouksissa käydään keskustelua kuulemistilaisuuksien teemojen osalta, jotta voidaan tarvittaessa viedä eteenpäin VIOK:n näkökulmia.

Osallisuustyöryhmän raportti lausuntokierroksella:

- IOK on laatimassa lausuntoa raportista. VIOK:in kommentit tervetulleita. Kommentteja toivotaan 11.2. mennessä.

6. Ajankohtaisia vammaisten henkilöiden oikeuksiin liittyviä asioita

Vammaispalveluiden neuvottelupäivät:

- 11.2.-12.2. etäyhteyksin. Ilmoittautumalla pääsee mukaan maksutta (<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/ajankohtaista/vammaispalvelujen-neuvottelupaivat>).
- VANEn toimintaohjelma julkaistaan neuvottelupäivillä.

Kansainväliseltä ihmisoikeuskentältä:

- EIT antanut mielenkiintoisen ratkaisun koskien Tanskaa (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22STR%20C3%98BYE%20AND%20ROSEN%20LIND%20v.%20DENMARK%22,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%5B%22001-207667%22%5D%7D>). Jos holhouksen alainen, ei äänioikeutta parlamenttivaaleissa, EIT:n mukaan ei ongelmaa.
- Sosiaalisten oikeuksien komitealta ratkaisu liittyen inklusiiviseen opetukseen. Belgian todettu rikkovan oikeutta inklusiiviseen opetukseen (International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) and Inclusion Europe v. Belgium, ratkaisu englanniksi täällä <https://hudoc.esc.coe.int/eng#%7B%22sort%22:%5B%22ESCPublicationDate%20Descending%22,%22ESCDclidentifier%22:%5B%22cc-141-2017-dmerits-en%22%5D%7D>).

- Kynnys ry. ja muut toimijat tehneet YK:n ihmisoikeuskomitealle kantelun liittyen vammaisten asumisyksikön vierailukieltoihin (https://www.kumpuvuori.fi/wp-content/uploads/2021/02/010221_hrc_threshold_kumpuvuori_validity_enil_submission.pdf)
- CRPD-komitea alkaa valmistella yleiskommenttia oikeudesta työhön ja työllistymiseen (CRPD art. 27). Avoin keskustelutilaisuus järjestetään 22.3.-23.3. Lisätietoja: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/CRPDIndex.aspx>

Todettiin, että toimenpiteet vammaisten henkilöiden työllistymisen eteen ovat huonolla tasolla Suomessa. Ainoa rekisteri vammaisten henkilöiden työllistymisestä on näkövammarekisteri. Tietoa tulisi kerätä lisää muidenkin vammaisten henkilöiden työllistymistasosta ja työllistymisen ongelmista.

7. Muita ajankohtaisia asioita

Kunnallisvaalit keväällä 2021

- VIOK:n hyvä pohtia, onko tärkeitä eteenpäin vietäviä viestejä ottaen huomioon se, että vaalit käydään koronapandemian aikana. Keskustelua tästä seuraavassa kokouksessa.

8. Seuraavan kokouksen valmistelu

Seuraavan kokouksen teema on vammaisten henkilöiden työelämäoikeudet. Kokoukseen on päätetty kutsua Anni Kyröläinen ja Antti Teittinen alustamaan keskustelua.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.12.

Ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtävänä on:

*- käsitellä laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä
perus- ja ihmisoikeusasioita;*

*- hyväksyä vuosittain Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelma ja keskuksen
vuotuinen toimintakertomus;*